

BLYŠTIVÉ DARY Z PODZEMNÍ ŘÍŠE

Snad žádné jiné dary Matky Země neovlivnily dějiny lidstva tak jako zlato a stříbro. Pro svou výjimečnost se tyto vzácné kovy staly nejen platidlem a ceněnou ozdobou, ale také zhoubou a prokletím těch, kdo je vlastnili. V těžkých válečných i předválečných dobách, kdy hrozila konfiskace nebo smrt, mnozí neváhali a celé jmění (které často ani nebylo jejich) pečlivě ukryli, dokud se situace neuklidní. Tíha osudu ale často způsobila, že se pro ně už nikdy nevrátili a cennosti na dlouhá století upadly v zapomnění. Pojďme si nyní připomenout několik pozoruhodných a v některých případech i kuriózních nálezů, které se navždy zapsaly do naší historie.

1. ZNÁTE DRUHÝ NEJCENNĚJŠÍ ARTEFAKT PO NAŠICH KORUNOVAČNÍCH KLENOTECH?

Následující příběh je tak napínavý, že o něm byla napsána kniha a natočen televizní film. Je označován za objev století, i když se nejednalo o nález, nýbrž o vyzvednutí artefaktu ze zlata nedozrímé historické a umělecké hodnoty.

V roce 1984 přišel na naše vel-vyslanectví ve Vídni Američan. Oznámil, že ví o jedné vzácnosti, která byla za války ukryta na našem území. **Otevřeně prohlásil, že je obchodník, který chce vydělat a ukryt předmětu prozradí jen v případě, že ho bude moci od státu odkoupit.** Nabídl 250 tisíc dolarů, což byly tenkrát obrovské peníze. Rozběhl se kolotoč jednání, do nichž se zapojili i kriminalisté. Tajemný pan Danny, který dal policii ochotně k dispozici všechny své doklady, byl zván ke stále novým schůzkám. S cílem »provéřit důvěryhodnost« jeho informací snažili se z něj dostat co nejvíce indicí, aby ztracenou drahocennost našli i bez Američana. Zatímco část československých úřadů s ním začala jednat o prodeji neznámého předmětu do zahraničí, druhá pátrala a prověřovala.

Američan jim chtěl nechtěl musel nějaké střípky do mozaiky prozradit. Nakonec se dostal až do situace, kdy přiznal, že **se jedná o dutý kovový předmět s vysokou historickou a uměleckou hodnotou.** Kriminalisté pátrali v archívech a nakonec zatajili dech. Indicie, které jim Američan dal, vedly k jedinému předmětu:

Zámek Bečov

Relikviář sv. Maura

zlatému relikviáři svatého Maura, pocházejícímu z poloviny 13. století, který byl ještě

v roce 1932 vystaven na zámku v Bečově nad Teplou. Cíl by jediný – nalézt ho za každou cenu. Vždyť měl být zdobený zlatem, stříbrem a drahými kameny! Když Američan v dobré víře kriminalistům prozradil, že se ztracený předmět nachází asi sto kilometrů

východně od Norimberku, neváhali a začali prohledávat celý areál bečovského zámku. Vždyť to bylo místo, kde byl naposledy spatřen! Po systematické prohlídce hradu v roce 1985 byl za jediný den pátrání předmět skutečně nalezen, ale vnitřní dřevěné části byly ztrouchnivělé. Schránka na ostatky svatých byla dlouhá 138,5 cm, vysoká 64,5 cm a široká 42 cm. Dle prvotního posudku

se jednalo o dílo románského zlatníka. Zcela v duchu té doby se dílo světového významu další léta rozpadalo v trezo-

ru národní banky. Nebyly peníze na jeho restaurování. Po roce 1990 se na jeho znovuzrození podíleli

naši přední šperkaři a umělci. Nemá smysl ho popisovat, musí se vidět. V jeho nitru se nacházejí ostatky připisované sv. Maurovi a sv. Timoteovi, zbytky textilií a kůže. Podle testů DNA jsou uvnitř ostatky čtyř osob, včetně mléčného zubu a egyptské látky pocházející z 8. století n. l.

Relikviář je celoročně vystaven na zámku Bečov.

Soudilo se, že ho ukryl na konci války jeden z příslušníků rodu Beaufortů, protože ti během okupace spolupracovali s nacisty. V roce 1945 spěchali z Československa tak rychle, že ani nestihli pro relikviář nechat udělat zinkovou truhlu. Relikviář šel na čtyřicet let do vlhké podlahy hradní kaple a ta jej velmi poškodila. Přesto byla jeho hodnota označena za nevyčíslitelnou a o žádném prodeji Američanovi nemohla být ani řeč.

Pokračování na str. 26-27 »

2. JAKÝ NEJVÝZNAMNĚJŠÍ SLOVENSKÝ POKLAD CHTĚLI UKRÁST DĚLNÍCI?

Mezi další významné nálezy, které byly objeveny v bývalém Československu, patří i košický zlatý poklad. Ten byl náhodně nalezen v roce 1935 při kopání základů budovy finančního ředitelství na Hlavní ulici č. 68. Stavba měla nahradit barokní budovu Spišské komory, která byla v dezolátním stavu.

Poklad o váze necelých jedenácti kilogramů se našel v měděné skříňce ve tvaru bochníku. Jeho současná hodnota je nevyčíslitelná, zejména proto, že obsahuje obrovské množství různých typů starých mincí z mnoha evropských zemí. Ačkoliv by podle **tehdejšího**

Imrich Thököly

zákona měli nálezci nárok na třetinu hodnoty nálezu, zdálo se jim to málo a rozhodli se, že si jej ponechají a sami rozprodají. Naštěstí byl jejich plán vyzrazen a neporušený poklad byl předán do správných rukou. Zasloužená odměna nálezcům byla pochopitelně zcela zrušena. Unikátní kolekce čítající téměř tři tisíce zlatých mincí, renesanční řetěz a tři masivní medaile pochází z období 15.-17. století.

VÍCE NEŽ 250 LET POD ZEMÍ

Nejmladší mince byla z roku 1679 a historici se domnívají, že podle tehdejší nepříznivé politické situace někdo poklad uschoval mezi lety 1680-1682. V tomto období se **Imrich Thököly**, vůdce protihabsburského stavovského povstání, snažil dobýt Košice, což se mu v roce 1682 podařilo. Podle toho, jaké mince byly objeveny, se dá usuzovat, že zámožný majitel pokladu patřil k přívržencům Habsburků. Svůj majetek zakopal ve sklepě. Košický poklad je trvale umístěn ve Východoslovenském muzeu v Košicích, na jaře tohoto roku byl však vystaven i v Ostravě.

Košice na dobové rytině z časů, kdy majitel pokladu schovával své cennosti

**Žumpa
vydala
své zlaté
tajemství...**

3. KAM ZMIZEL POKLAD Z KOPIDLNA?

Kopidlno. Toto sídlo je spojeno s příběhem, který každý milovník historie určitě zná. Rytíř Jan Kopidlanský vyhlásil odpovědní listinou Pražanům válku, protože popravili jeho bratra Jiřího. Ten zabil v šarvátce zemanu Jana Cukra, ačkoliv během výročních trhů byla zpřísněna pořádková nařízení. Jenže celá situace měla háček. Podle tehdejšího zákona mohl aristokrata soudit jen panovník, nebo šlechtický soud, a nikoliv měšťané, jak se v tomto případě stalo.

Rytíř se se smrtí bratra nehodlal smířit, a tak měšťanům vyhlásil válku. Se svojí rotou přepadl pražské kupce a občas je i zabíjel, když z Prahy vytáhli paty. Král o celé situaci věděl, a rytíře označil za »škůdce zemského«, ale jinak byl v jednání vlažný. Šlechta Janu Kopidlanskému, který se rozhodl vzít spravedlnost do vlastních rukou, jednoznačně nadržovala. Pražané tedy uspořádali proti Ko-

pidlnu vojenskou výpravu. Ta však neuspěla a jejich žoldnéři byli rádi, že vůbec vyvázli živí. Kopidlanský měl tehdy na 150 ozbrojenců a usuzuje se, že mu okolní rytíři a zemané ještě nějaké přidali. Nakonec tento krvavý svár král urovnal »smířcí cestou«.

...KDO NEKRADE, NENÍ ČECH?

U Kopidlna, vodního hradu (dnes zámku), by nikdo podzemní chodby nepředpokládal. Dokonce ani v pověstech ne. Naplnilo se zde však to, co se u hradů předpokládá: **v roce 1954 při přestavbě objektu k užitkovým účelům objevili ve sklepení řemeslníci za dvojitou zdi poklad velké historické a materiální hodnoty.** Byli k němu povoláni úřední osoby z různých odborů. Nálezce samozřejmě vyšetřovala bezpečnost, zda si něco nevzal na památku. Ti sice při soupisu tvrdili, že toho bylo opravdu více, ale pokud si někdo něco ukrojil, pak to byli právě soudruzi z oficiálních míst. **Záležitost byla zametena pod koberec, poklad se ztratil úplně a dnes už nikdo neví kam, a zda nález byl mladšího data, nebo si to nastřádala sám rytíř Kopidlanský.** I to byl osud mnohých nenávratně ztracených pokladů. Zůstaly nám po něm jen dvě fotografie.

4. STŘÍBRNO POD HROMADOU UHLÍ

Hrad Šternberk

Po pokladu na Šternberku se nemuselo ani složitě pátrat, bylo jen otázkou času, kdy se vyloupne. Nastřádala ho babička dosud žijícího Zdeňka Šternberka, která sbírala stříbrné miniatury pocházející převážně z 18. století.

Než Němci této šlechtické rodině po okupaci v roce 1939 zabavili zámek Jemniště, přestěhovali různé cennosti na hrad Šternberk. Mimo jiné i bednu, do níž byly pečlivě poskládány stříbrné miniatury. Stěhováci se s těžkou bednou nechtěli tahat až do pokojů, a tak ji vhodili do sklepa mezi haraburdí.

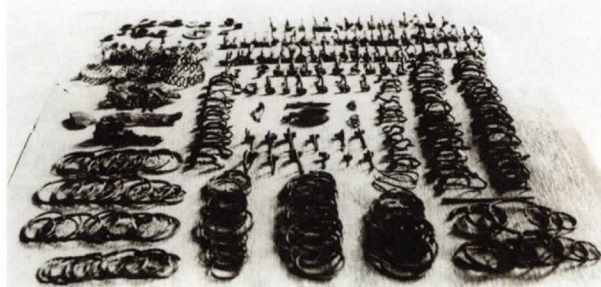
Když se sklep zaplnil uhlím, stal se z obsahu bedny poklad, který zmizel na tři desetiletí z očí i povědomí majitelů. V sedmdesátých letech minulého století, kdy hrad spravoval socialistický stát, se uhlí změnilo v sypeký mour a když došlo k důkladnému vyčištění sklepa, byla bedna plná cenností konečně objevena. Otec pana Šternberka, kterého nový režim nechal za jeho protiněmecké postoje a pomoc lidem za války na vlastním hradě alespoň kastelánovat, neměl o ztracené cenné sbírce ani ponětí. **Část stříbrného pokladu si můžete prohlédnout na hradě v rámci běžné prohlídky.**

5. JAKO ŽÁBA NA PRAMENI

Na konci 19. století bylo zapotřebí v obci Lahošť poblíž Duchcova v severozápadních Čechách upravit Obří pramen, léčivé vřídlo o teplotě až 38 stupňů Celsia. Nikdo neměl ani tušení, že se tato událost na valdštejnském panství navždy vepíše do historie.

Ve skalní trhlíně pod nánosem bahna byl objeven **bronzový kotlík a v něm na 4500 šperků pocházejících z keltské doby.** Toto číslo je maximální a podle všeho

nedostatečně doloženo přesným součtem. **Byly mezi nimi i šperky, náramky, prsteny a bronzové spony fungující na principu zavíracího špendlíku.** Keltské artefakty musely být do skály uschovány úmyslně, bez touhy je znovu vyzvednout, protože se s největší pravděpodobností jednalo o obětní dar božstvu, aby ochránilo zdejší vodu. Největší část tohoto pokladu si můžete prohlédnout v Regionálním muzeu v Teplicích, zbytek v dalších českých nebo zahraničních muzeích. Jeho hodnota je nevyčíslitelná. Kolik obdobných pokladů ještě skrývá naše země? Věřte, že daleko víc, než si trouláme odhadovat...

Část obsahu duchcovského pokladu z konce 4. stol. př. Kr. je ve sbírkách Teplického muzea

Bronzový kotlík duchcovského votivního pokladu, muzeum Duchcov

6. VLAŠIMSKÝ POKLAD Z ŽUMPY

Když se Jan Vostrovce z Královic postavil při stavovském povstání na tu méně výhodnější stranu, neměl ani tušení, jak kruté mu po porážce na Bílé Hoře nastanou časy. Po jeho zatčení se chystalo zabavování majetku, a tak nezbyvalo, než alespoň převést nebo schovat to nejcennější. Jeho manželka odvezla část rodinného jmění ve třech železných truhlicích do jejich domu v Praze a ze strachu z blízké budoucnosti je nechala vhodit do žumpy, kde měly čekat na lepší časy.

Cennosti Jana Vostrovce prý kromě jiného obsahovaly celý majetek kostelní a městské pokladny. Tajnou akci ale někdo prozradil a zpráva o pokladu shozeném mezi fekálie se brzy dostala až k habsburskému císaři **Ferdinandovi II.**, který vyslal z Vídně komisaře, aby uschovaný majetek zajistil. Vysoký úředník si pak stěžoval, že „... při práci té mnoho smradu vystátí musil“.

Ferdinand II. Štýrský
- císař z rodu Habsburků

Za svou nezáviděníhodnou námahu dostal čtyřicet stříbrných tolarů.

Podle tohoto záznamu si pak císař celý nepřilíš voňavý poklad v ceně sto padesáti tisíc zlatých nechal pro sebe. Opravdu slušná částka. Nejsem si ale jist, zda se nejednalo o sto padesát tisíc stříbrňáků, protože existuje další zápis, který by takové sumě odpovídal. Protokolů o vyzvednutí tohoto pokladu z žumpy je totiž překvapivě více.

ZLATO NEPÁCHNE NIKOMU

Zachoval se i další zápis, který uvádí, že se o truhlicích v žumpě nedozvěděl císař, ale zastupující kníže **Lichtenštejn**. Ten údajně nařídil novoměstskému rychtáři, aby nechal obsah žumpy vyzvednout, páchnoucí cennosti důkladně omýt a za dohledu stráže s úředníkem učinit jejich soupis. **Dále je uvedeno, že se mezi fekáliemi našel poklad v hodnotě 40 tisíc stříbrných, což je podstatný rozdíl od zprávy první, tedy Ferdinandových 150 tisíc zlatáků.** Jistě, někdo se mohl pokusit knížete trochu »ošukbat«. V takové mýře by si to ale nejspíš nikdo nedovolil. Já osobně se domnívám, že interpretace nalezené hodnoty byla zaměněna. Buď se jednalo o 40 tisíc dukátů, nebo 150 tisíc stříbrňáků. Jak jsem zjistil, šlo by se o stejnou hodnotu. Bez ohledu na to, jak to ve skutečnosti bylo a kdo shrábnul nalezený poklad, z tohoto příkladu vyplývá, že

První vojenské mapování Vlašimi, rok 1780

v dobách zlých a temných byli lidé ve své největší beznaději ochotni schovat svůj majetek prakticky kdekoli. I za cenu, že se hodně ušpiní.

ŠLI NA JISTOTU

Další napínavou zajímavostí v souvislosti s vlášimským pokladem Jana Vostrovce je, že se roku 1687, tedy až o dlouhých 66 let později, na hrad dostavila komise a ne tak ledajaká. Přijel sám regent hrabě Kinský a spolu s ním biskup Talmberk. Oba mocné muže doprovázeli horníci z Kutné Hory. Všem svědkům této významné události bylo jasné, že skupina šla takřkajíc na jistotu. Komise musela získat důvěryhodný tip od nějakého zasvěcence a musel se točit kolem ohromné finanční sumy, protože příkaz k ohledání podzemí vydal sám císař Leopold. Skupina dlouho neotálela a krátce po příjezdu zamířila rovnou do podzemí. Věděli přesně, co a kde mají hledat. Nasvědčuje tomu i fakt, že poklad už měli dopředu přesně rozdělený. **Bylo domluveno, že třetímu nálezu dostane císař, druhou biskup a třetí tehdejší majitelka panství, hraběnka z Weissewolfo.**

NEPROKLOUZNE ANI MÝŠ

Nezvrtným důkazem, že muselo jít o něco vskutku mimořádného, bylo důmyslné bezpečnostní opatření, dodržované během celé pátrací akce. **Padací most byl tehdy zvednutý ve dne v noci a na příkaz »shora« nesměl nikdo do hradu ani ven. Po dvoudenním oklepávání zdi a kopání se konečně našla zazděná dvířka.** Hledači propukli v nepředstíraný jásot, ne však nadlouho. Jak se později ukázalo, prostor za dvířky byl prázdný. Znamenalo to jediné. Skrýš i s pokladem krátce před nimi někdo vybral a otvor narychlo zazdil. Malta byla tehdy údajně ještě vlhká. Poklady tedy musely být minimálně dva – jeden v této komnatě a druhý v žumpě. A jak si můžeme být jisti, že jich nebylo ještě víc? Každý přece ví, že si bohatí lidé neschovávali veškeré cennosti na jedno jediné místo. Jak se tehdy komise vyrovnávala s těžkým neúspěchem? To, že jim poklad někdo vyfoukl před nosem, nejvíc rozhodlo biskupa Talmberka, který se těžko vzdával myšlenky, že nic nedostane. Dokonce se dostal do ostrého sporu s hejtnanem vlášimským, protože chtěl celý hrad dát rozkutat nebo alespoň převrátit naruby. Nakonec se s tím ale musel smířit a zbyly mu jen oči pro pláč...

7. KNOFLÍKY NA HRANÍ

Tisíciletá voda v roce 2002 i dravé záplavy letošní lidem přinesly zoufalství a zmar. Někdy ale může nevyzpytatelná voda rozkrýt poklady, ze kterých přechází zrak. A byl to právě prudký déšť a posléze rozvodněný potok u Podmokel na Rokycansku, jenž v roce 1771 odhalil největší poklad v našich dějinách. Z podzemletého břehu se začaly sypat žluté »knoflíky«, na které čírou náhodou narazil jeden vesnický nádeník.

Blyštivé knoflíky ho zaujaly, a tak několik z nich posbíral, strčil do kapsy a přinesl domů, aby potěšil své děti. Netrvalo dlouho a hrály si nimi nadšeně děti z celé vesnice. **Nikoho z jejich rodičů ani ve snu nenapadlo, že knoflíky, které by přeci měly mít nějaké dírky nebo ouška, mají vyšší cenu, než si jen dovedou představit.** Značně podezřelý jim přišlo až to, když knoflíky začal od dětí horečně skupovat jeden známý podomní židovský obchodník. Nebylo to samo sebou, a tak jeden z místních řemeslníků nelenil a s několika knoflíky zajel do města, aby se přeptal, co tak zvláštního na nich asi je. To už ale jeho čipernější spoluobčané břeh důkladně prohráblí a objevili bronzový kotel, který byl knoflíků plný. Mnozí nápadně zbohatli a s nálezem se ani netajili. Jejich radost však netrvala dlouho.

VŠECHNO JE MOJE, CHÁSKO LOUPEŽIVÁ

O všem se dozvěděl tehdejší majitel panství kníže **Fürstenberg**, který měl samozřejmě na poklad ze zákona nárok. Začalo přísné vyšetřování a zabavování. Mnohé kusy se už i přes veškerou snahu nepodařilo dohledat, **ale odhaduje se, že »knoflíků« bylo tehdy v bronzovém kotli na sedm až deset tisíc.** Musely vážít

nejméně čtyřicet kilogramů. Později došli k závěru, že mince, které nazvali »duhovky«, pocházely z období padesát let před Kristem a náležely nějakému většímu keltskému velmožovi. **Ten je ukryl před římskými a germánskými vojáky.** Kníže Fürstenberg se tehdy nějakou nevyčísitelnou historickou hodnotou nijak nezabýval, zlato jako zlato. Celý zabavený poklad nechal roztavit a vyrazil z něj dukáty se svým portrétem. To ale nebylo nic neobvyklého. Vždyť španělští vládcové už dávno před tím dělali totéž, po celou dobu drancování zlatých artefaktů Mayů a Inků. **Z původního podmokelského mincovního pokladu o váze čtyřiceti kilo nám dnes zbylo jen pár kusů o hmotnosti dvou set gramů!** Nalézají se ve sbírkách Národního muzea. A zbytek duhovek, které vesničané ještě stihli před zabavením prodat, se nachází v rukou soukromých majitelů po celém světě. Zcela jistě jich je dohromady více, než můžeme obdivovat v Národním muzeu. Bohužel.